1. O pisanju sažetka

1.1. Najvažnije napomene

1. Pribor

Za pisanje svih dijelova ispita državne mature, pa tako i sažetka, potrebna vam je **kemijska olovka plave ili crne boje** koja se ne može brisati.

2. Trajanje

Sažetak se piše istoga dana kad i prva ispitna cjelina (*Čitanje*, *književnost i hrvatski jezik*), a za oblikovanje sažetka imate **80 minuta**.

Budući da tijekom ispita u ispitnoj prostoriji imate sat, pokušajte si vrijeme za oblikovanje sažetka podijeliti po načelu 50 + 30 minuta. Odnosno, približno 50 minuta za oblikovanje **koncepta** i pisanje sažetka na listovima za koncept, a približno 30 minuta za njegovo prepisivanje na listove za **čistopis**.

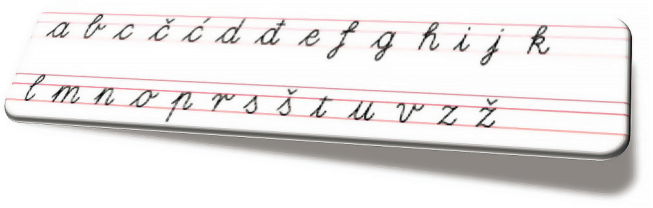
Nemojte pomiješati ispitne materijale, tj. zamijeniti listove za koncept s listovima za čistopis. Sažetak mora biti napisan na listove za pisanje sažetka.

LISTOVI ZA PISANJE SAŽETKA

element.hr

3. Rukopis

Sažetak napišite na listove predviđene za pisanje sažetka uredno i **čitko** isključivo **pisanim** slovima.

4. Ispravljanje pogrešaka

Dogodi li vam se da prilikom pisanja čistopisa nešto pogriješite, pogrešku možete ispraviti tako da neželjeni dio teksta stavite u zagradu, prekrižite vodoravnom crtom i pokraj zagrade stavite **svoje inicijale** te u nastavku napišete ispravan oblik riječi ili rečenice.

Npr. A*utorica u tekstu navodi da reklamiranje proizvoda potiče* (~~*komizuerizam*~~) P. L. *konzumerizam*.

Ni u kojem se dijelu ispita državne mature ne smijete koristiti osobnim imenom ni prezimenom.

5. Zadatak

Prilikom oblikovanja sažetka vaš je zadatak **vlastitim riječima** sažeti polazni tekst koji ćete dobiti s ispitnim materijalima. Sažimanje je rad na tekstu i ne podrazumijeva osobne dojmove o temi, već iznošenje autorovih stavova.

6. Polazni tekst

Polazni tekst za sažimanje je **neknjiževni tekst** duljine 600 – 800 riječi koji govori o nekoj društvenoj problematici kao što su školovanje, sport, karijera, zdravlje, društvene mreže i sl.

Primjeri polaznih tekstova s dosadašnjih ispita državne mature:

2024. ljetni rok – Goran Mizdrak, *O pčelama*

2024. jesenski rok – Majda Rijavec, Dubravka Miljković, *Školska disciplina*

2025. ljetni rok – Kruno Lokotar, *Dvopismeni ili nepismeni*

2025. jesenski rok – Mija Dropuljić, *Put putujem*

2026. ljetni rok – Apolonija Nucić, *Priroda liječi*

2026. jesenski rok – Gustav Dukovčan, *Prozirne lisnice budućnosti*

element.hr

7. Broj riječi

Sažetak treba imati **200 – 250 riječi**.

Naravno, postoji tolerancija u broju riječi od +/– 10 %. To znači da će se vrednovati sažetak koji broji minimalno 180 i maksimalno 275 riječi.

Sažetci s premalim ili prevelikim brojem riječi ne vrednuju se. Stoga, obavezno prebrojite riječi!

element.hr

1.2. Postupak sažimanja

1. Čitanje polaznog teksta

Prvo usmjereno pročitajte polazni tekst u cijelosti radi općeg razumijevanja teksta. Svrha uvodnog čitanja je prepoznavanje:

- teme teksta. To znači odrediti o čemu tekst govori.
- namjene teksta. Namjena je ono što se tekstom želi postići.

  Npr. Tekst upućuje, informira, zabavlja…

- osnovnih misli. To znači odrediti koje su činjenice važnije, a koje manje važne.
- autorova stava. To znači prepoznati kako se autor(ica) odnosi prema temi.

  Npr. Autor je prema temi kritičan.

  Autorica objektivno prikazuje temu.

Prilikom čitanja polazni tekst podijelite na:

- uvod – prvi odlomak u polaznome tekstu
- središnji dio – 2 ili 3 sljedeća odlomka
  Poneki polazni tekst imat će 2, a poneki 3 odlomka u središnjem dijelu.
- zaključak – posljednji odlomak u polaznome tekstu.

Primjer polaznoga teksta:

Jessica Brown, *Koliko je zdravo upotrebljavati sredstva za čišćenje domaćinstva?*

UVOD

Više od 5000 godina ljudi upotrebljavaju kemijska sredstva za čišćenje. Stari su Rimljani smatrali kako je ljudski urin odlično sredstvo za čišćenje odjeće zbog amonijaka koji se nalazi u urinu. Nasreću, od toga se doba mnogo toga promijenilo. Primjerice, nedavno je pandemija COVID-19 promijenila uobičajene higijenske navike, a mnoge su osobe postale svjesnije potencijalnih patogena u svojim domovima. Upravo je zbog toga značajno porasla upotreba proizvoda za čišćenje tijekom pandemije. Istraživanja su otkrila kako su ljudi tijekom tog perioda 70 % češće čistili zbog čega je za 75 % povećana potrošnja proizvoda za čišćenje.

SREDIŠNJI DIO

1. odlomak

Proizvodi za čišćenje domaćinstva, uključujući antibakterijske sprejeve, obećavaju kako će odstraniti većinu štetnih bakterija u kućanstvu. Međutim, sve je veći broj znanstvenih dokaza kako oni također povećavaju izloženost različitim štetnim lebdećim česticama u zraku i stoga predstavljaju zdravstveni rizik. Medicinska istraživanja o utjecaju proizvoda za čišćenje domaćinstva na ljudsko zdravlje pokazuju kako navedeni proizvodi mogu imati štetan utjecaj na zdravlje ljudskog dišnog sustava. Redovita upotreba sprejeva za čišćenje povećava rizik za razvoj astme, a postoje i dokazi da se simptomi pogoršavaju što je upotreba učestalija. Neka su istraživanja pronašla vezu između izloženosti proizvodima za čišćenje tijekom trudnoće i upornog hripanja kod male djece. Budući da djeca dišu brže od odraslih, ovi proizvodi mogu za njih predstavljati još veći rizik. Konkretno, proizvodi za čišćenje u spreju imaju bitno više štetnih učinaka na dišni sustav od tekućih proizvoda za čišćenje ili dezinfekcijskih vlažnih maramica za čišćenje zato što je lebdeće čestice u zraku lakše udahnuti u većim količinama. Nadalje, problem predstavljaju i hlapljivi organski spojevi iz proizvoda za čišćenje zbog toga što oni mogu izazvati iritaciju očiju, nosa i grla. Postoje dokazi kako su klor, amonijak, klorovodična kiselina, kloramin i natrijev hidroksid nagrizajući i reaktivni iritansi te, kada se udišu, mogu oštetiti stanice tkiva.

element.hr

SREDIŠNJI DIO

2. odlomak

Posljednjih je godina povećana potražnja za prirodnim proizvodima za čišćenje domaćinstva koji ne sadrže sintetičke kemikalije i koji su manje štetni za okoliš. Znanstvenici su zaključili da takozvani zeleni i domaći proizvodi, koji sadrže samo biorazgradive sastojke, djeluju manje štetno od konvencionalnih, ali ističu kako su potrebna daljnja istraživanja kako bi se ispitalo njihovo djelovanje na zdravlje ljudskog dišnog sustava. Stoga je znanstvenica Pacheco Da Silva radila na istraživanju o utjecaju zelenih i domaćih proizvoda na zdravlje ljudskog dišnog sustava. Analizirala je podatke prikupljene od 40 000 osoba tražeći vezu između zdravlja njihova dišnog sustava i upotrebe proizvoda za čišćenje tijekom 12 mjeseci. Očekivala je kako će podatci pokazati kako redovita upotreba vlažnih dezinfekcijskih maramica negativno utječe na astmu, a upotreba zelenih i domaćih sprejeva i maramica pokazat će se manje štetnom. U početku je primijetila kako je redovita upotreba proizvoda svih kategorija bila povezana s astmom. Međutim, kada se fokusirala na tjednu upotrebu pojedinačnih kategorija proizvoda, veza s astmom nestala je za proizvode označene kao „zeleni" i domaće proizvode dok je upotreba vlažnih dezinfekcijskih maramica ostala značajno povezana s astmom. Ovo istraživanje ukazuje kako upotreba „zelenih" i domaćih proizvoda za čišćenje može biti manje štetna za astmu, ali upotreba vlažnih dezinfekcijskih maramica može biti štetna. Međutim, budući da ne postoji precizna definicija za „zelene" proizvode za čišćenje, ovi se rezultati mogu iskrivljeno interpretirati, a primijetili smo kako se u oglašavanju proizvoda za čišćenje riječ „zeleno" spominje sve češće. Zbog uvjerenja kako su domaći proizvodi za čišćenje zdraviji, neki se ljudi opredjeljuju upravo za njih. Iako postoje neke opće naznake koje bi sastojke trebali sadržavati domaći proizvodi za čišćenje, npr. vodu, limunsku kiselinu, sol i sodu bikarbonu, ne postoji propisani recept s omjerima aktivnih sastojaka i sigurnim postupkom izrade takvih proizvoda pa se čini kako se odluke o čišćenju svode na uvjerenje osobe koja proizvod primjenjuje.

ZAKLJUČAK

U svakom slučaju, čišćenje domaćinstva je nužno i bolje ga je čistiti čak i kemijskim sredstvima nego ga ne čistiti uopće. No, svakako se preporučuje čišćenje uz dobru ventilaciju i izbjegavanje proizvoda u spreju te upotreba prirodnih preparata u svrhu zaštite zdravlja i okoliša.

(656 riječi)

Prilagođeno prema članku Jessice Brown *"Is it healthier to use household cleaning products or not"* na poveznici `https://www.bbc.com/future/article/20250327-is-it-healthier-to-use-household-cleaning-products-or-not`

element.hr

2. Oblikovanje koncepta sažetka

Pri oblikovanju koncepta sažetka može vam pomoći sljedeća tablica.

Tablica 1.1. Izrada koncepta sažetka

UVOD sažetka	
autor(ica)	
naslov teksta	
tema teksta	
namjena teksta *(Tekst informira/ objašnjava/upućuje/ upozorava…)*	
SREDIŠNJI DIO sažetka	
sažetak 1. odlomka središnjeg dijela **osnovna misao**	**potkrepljujući podatci** za prvu osnovnu misao
sažetak 2. odlomka središnjeg dijela **osnovna misao**	**potkrepljujući podatci** za drugu osnovnu misao
(sažetak 3. odlomka središnjeg dijela) **osnovna misao** Poneki polazni tekst imat će 2, a poneki 3 odlomka u središnjem dijelu pa vam ovaj redak možda neće biti potreban.	**potkrepljujući podatci** za treću osnovnu misao
ZAKLJUČAK sažetka	
autorov stav o temi *(Autor je subjektivan/objektivan/kritičan…)* *(Autor zaključuje da…)*	

element.hr

Kad bismo tablicu za izradu koncepta popunili traženim podatcima iz primjera polaznog teksta, ona bi izgledala ovako:

Tablica 1.2. Koncept polaznog teksta „Koliko je zdravo upotrebljavati sredstva za čišćenje domaćinstva?"

UVOD sažetka	
autor(ica)	*Autorica Jessica Brown*
naslov teksta	*„Koliko je zdravo upotrebljavati sredstva za čišćenje domaćinstva?"*
tema teksta	*Prednosti i nedostatci upotrebe kemijskih i prirodnih sredstava za čišćenje.*
namjena teksta *(Tekst informira/ objašnjava/upućuje/ upozorava…)*	*Informirati čitatelje o zdravstvenim rizicima prilikom izlaganja sredstvima za čišćenje.* *Objasniti utjecaj sredstava za čišćenje na ljudsko zdravlje.*
SREDIŠNJI DIO sažetka	
sažetak 1. odlomka središnjeg dijela **osnovna misao** *Kemijski proizvodi za čišćenje uzrokuju zdravstvene probleme.*	**potkrepljujući podatci** za prvu osnovnu misao • *štetan utjecaj sprejeva na dišni sustav zbog lebdećih čestica* • *astma* • *loš utjecaj na trudnoću* • *hripanje kod djece* • *hlapljivi spojevi nagrizaju sluznicu nosa, očiju i grla*
sažetak 2. odlomka središnjeg dijela **osnovna misao** *Prirodni proizvodi za čišćenje manje su štetni.*	**potkrepljujući podatci** za drugu osnovnu misao • *ne štete okolišu jer su biorazgradivi* • *sadržavaju prirodne sastojke (limun, vodu, sol)* • *ne uzrokuju probleme dišnog sustava*
ZAKLJUČAK sažetka	
autorov stav o temi *(Autor je subjektivan/objektivan/kritičan…)* *(Autor zaključuje da…)*	*Autorica objektivno sagledava prednosti i nedostatke proizvoda za čišćenje.* *Autorica zaključuje da su prirodni proizvodi manje štetni za ljudsko zdravlje i okoliš.*

element.hr

3. Pisanje sažetka

Struktura sažetka

Tekst sažetka treba biti **podijeljen u odlomke** koji se vizualno označavaju uvlačenjem prve riječi odlomka ili praznim retkom između odlomaka.

Tekst sažetka sastoji se od uvodnog odlomka, dvaju ili triju odlomaka razrade (ovisno o polaznome tekstu) i zaključnog odlomka.

Dakle, središnji dio vašeg sažetka imat će onoliko odlomaka koliko ih ima središnji dio polaznog teksta.

Uvodni odlomak sažetka

Sažetak započinjete navođenjem **naslova** polaznoga teksta i **autora** te određivanjem **teme** i **namjene** polaznoga teksta. Poslužite se tablicom za koncept koja će vam pomoći u oblikovanju teksta sažetka.

Primjer uvoda sažetka:

> *Autorica Jessica Brown u tekstu „Koliko je zdravo upotrebljavati sredstva za čišćenje domaćinstva?“ govori o prednostima i nedostatcima upotrebe kemijskih i prirodnih sredstava za čišćenje domaćinstva kako bi informirala čitatelje i objasnila utjecaj sredstava za čišćenje na ljudsko zdravlje.*

element.hr

Stil pisanja

Sažetak trebate pisati **objektivnim**, **znanstvenim** stilom. To znači da ćete upotrebljavati izraze poput:

Autor teksta tvrdi…
Autorica u tekstu navodi da…
Autori u tekstu govore…

Također, sažetak se piše bezličnim rečeničnim strukturama poput:

U tekstu ***se govori****…*
Navodi se *da…*

U sažetku se ne upotrebljavaju oblici osobnih zamjenica poput:

Autorica ~~nam~~ poručuje… Upućuje ~~nas~~ na…

Sažetak se temelji isključivo na autorovim stavovima, stoga ne smijete navoditi svoje osobne dojmove o temi koja je sadržaj polaznoga teksta.

Također, prilikom oblikovanja teksta sažetka trudite se što više prepričavati (parafrazirati) polazni tekst **vlastitim riječima** uz upotrebu ključnih izraza iz polaznoga teksta.

Povezanost teksta

Kako bi sažetak bio smisleno povezan od uvoda preko središnjeg dijela do zaključka, rečenice ćete povezivati veznim sredstvima, tj. **konektorima**.

Tablica 1.3. Pregled konektora prema značenju

suprotni	međutim, naprotiv, za razliku od, nasuprot tomu, no, s druge strane
dodatni	štoviše, osim toga, također, slično tomu, u tom smislu, uz to
zaključni	dakle, prema tomu, s obzirom na to, stoga, zato, proizlazi da
vremenski	zatim, potom, prije toga, nakon toga, poslije (toga), u međuvremenu
objasnidbeni	naime, drugim riječima, odnosno, to jest, jednostavnije rečeno, točnije rečeno
pogodbeni	u tom slučaju, inače
dopusni	ipak, svejedno, usprkos tomu, unatoč tomu, uostalom, uglavnom
načinski	na taj način, tako
uzročni	budući da, razlog je to što, zbog toga što, imajući na umu činjenicu da

element.hr

Središnji dio sažetka

Središnji dio sažetka imat će onoliko odlomaka koliko ih ima ima središnji dio polaznog teksta.

Prvi odlomak središnjeg dijela sažetka započinjete navođenjem **prve osnovne misli** koja se nalazi u prvom odlomku središnjeg dijela autorova teksta. Nakon toga uz upotrebu konektora tu prvu osnovnu misao potkrepljujete podatcima iz polaznoga teksta (1. odlomak središnjeg dijela).

Primjer prvog odlomka:

> *U tekstu autorica navodi da kemijski proizvodi za čišćenje uzrokuju zdravstvene probleme kod ljudi koji se njima koriste. Odnosno, autorica tvrdi da su za zdravlje najštetniji sprejevi koji uzrokuju oštećenja dišnog sustava zbog lebdećih čestica. Kao posljedica toga dolazi do obolijevanja od astme. Također, autorica tvrdi da kemijska sredstva za čišćenje loše utječu na trudnoću te mogu izazvati hripanje kod djece. Isto tako, govori o štetnosti hlapljivih spojeva iz kemijskih sredstava za čišćenje koji često uzrokuju iritaciju sluznice nosa, očiju ili grla osobe koja ih upotrebljava.*

Drugi odlomak središnjeg dijela započinjete navođenjem **druge osnovne misli** koja se nalazi u drugom odlomku središnjeg dijela polaznog teksta. Nakon toga, osnovnu misao ponovno potkrepljujete podatcima iz drugog odlomka prepričavajući ih i povezujući ih konektorima.

Primjer drugog odlomka:

> *Nadalje, autorica tvrdi da su prirodni proizvodi za čišćenje manje štetni za ljudsko zdravlje. Naime, takvi „zeleni" proizvodi ne štete ni okolišu jer su biorazgradivi. Navode se limun, sol, voda i soda bikarbona kao prirodni sastojci kojima se može čistiti domaćinstvo. Budući da su prirodnog podrijetla, ti sastojci ne uzrokuju probleme s dišnim sustavom.*

Ima li polazni tekst tri odlomka u središnjem dijelu, i vaš će sažetak imati tri odlomka u središnjem dijelu. U trećem ćete odlomku izdvojiti treću osnovnu misao i za nju potkrepljujuće podatke koji će se nalaziti u trećem odlomku središnjeg dijela autorova teksta.

Zaključak sažetka

U zaključku sažetka trebate istaknuti kakav je **autorov stav** prema temi o kojoj piše i što autor(ica) zaključuje.

U nekim će polaznim tekstovima autorov stav biti jasno izražen, najčešće u zaključku, no moguće je da autor u polaznome tekstu iznese činjenice, no ne zauzme stav prema njima. U tom slučaju možete upotrijebiti izraz: *„Autorov je stav neutralan."*

Primjer zaključka sažetka:

> *Dakle, autorica u tekstu objektivno iznosi prednosti prirodnih i nedostatke kemijskih sredstava za čišćenje nastojeći ih potkrijepiti znanstvenim činjenicama. Zaključuje da su prirodni proizvodi manje štetni za ljudsko zdravlje i okoliš.*

element.hr

4. Provjera napisanoga

Na kraju, vaš je zadatak provjeriti napisano u smislu:

- pravopisno-gramatičke, leksičke i stilske točnosti oblikovanog sažetka
- odgovarajućeg broja riječi (180 – 275).

Podsjetnik!

Sažetak treba biti napisan na listove za sažetak.

Primjer cjelovitog sažetka:

Autorica Jessica Brown u tekstu „Koliko je zdravo upotrebljavati sredstva za čišćenje domaćinstva?“ govori o prednostima i nedostatcima upotrebe kemijskih i prirodnih sredstava za čišćenje domaćinstva kako bi informirala čitatelje i objasnila utjecaj sredstava za čišćenje na ljudsko zdravlje.

U tekstu autorica navodi da kemijski proizvodi za čišćenje uzrokuju zdravstvene probleme kod ljudi koji se njima koriste. Odnosno, autorica tvrdi da su po zdravlje najštetniji sprejevi koji uzrokuju oštećenja dišnog sustava zbog lebdećih čestica. Kao posljedica toga dolazi do obolijevanja od astme. Također, autorica tvrdi da kemijska sredstva za čišćenje loše utječu na trudnoću te mogu izazvati hripanje kod djece. Isto tako, govori o štetnosti hlapljivih spojeva iz kemijskih sredstava za čišćenje koji često uzrokuju iritaciju sluznice nosa, oka ili grla osobe koja ih upotrebljava.

Nadalje, autorica tvrdi da su prirodni proizvodi za čišćenje manje štetni za ljudsko zdravlje. Naime, takvi „zeleni“ proizvodi ne štete ni okolišu jer su biorazgradivi. Navode se limun, sol, voda i soda bikarbona kao prirodni sastojci kojima se može čistiti kućanstvo. Budući da su prirodnog podrijetla, ti sastojci ne uzrokuju probleme s dišnim sustavom.

Dakle, autorica u tekstu objektivno iznosi prednosti prirodnih i nedostatke kemijskih sredstava za čišćenje nastojeći ih potkrijepiti znanstvenim činjenicama. Zaključuje da su prirodni proizvodi manje štetni za ljudsko zdravlje i okoliš.

(210 riječi)

element.hr